

ปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกรจังหวัดบึงกาฬ

Problems and Factors Affecting Decision Making on Durian Cultivation of Farmers in Bueng Kan Province

นริสรา บุญเลิศ (Narissara Boonlert)^{1*} ดร.อรรถศาสตร์ วิเศียรศาสตร์ (Dr.Atthasart Wiseansart)**

ดร.วิบูล เป็นสุข (Dr.Viboon Pensuk)***

(Received: November 19, 2024; Revised: February 1, 2025; Accepted: February 10, 2025)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกรใน 8 อำเภอของจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 220 คน จากประชากรทั้งหมด 488 คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล และใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล แนวทางแก้ไขปัญหามาจากการเสวนากลุ่ม จำนวน 20 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการปลูกทุเรียนในภาพรวมระดับมาก คือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการผลิต และด้านเกษตรกร มีค่าเฉลี่ย 4.37 (S.D.=0.90), 4.25 (S.D.= 0.82), 4.18 (S.D.=0.90), 3.91 (S.D.=0.91) ตามลำดับ ปัญหาในการปลูกทุเรียนในระดับปานกลาง คือ ปัญหาด้านการตลาด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 (S.D.=1.05) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนในระดับมาก คือ ปัจจัยด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการตลาด ด้านนโยบายรัฐ และด้านชีวภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 (S.D.=0.87), 3.94 (S.D.=0.84), 3.88 (S.D.=0.85), 3.62 (S.D.=0.96), 3.54 (S.D.=0.97) ตามลำดับ ปัจจัยที่ส่งผลในระดับปานกลาง คือ ปัจจัยด้านกายภาพ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 (S.D.=0.92) แนวทางแก้ไขปัญหาคือ พัฒนาการรวมกลุ่มของเกษตรกร การให้ความรู้แก่เกษตรกร เรื่องการผลิตทุเรียนให้ได้คุณภาพ การจัดการน้ำให้เป็นระบบ และการพัฒนาช่องทางการตลาดที่หลากหลาย ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน โดย ทำให้ได้สมการทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกรจังหวัดบึงกาฬในรูปแบบคะแนนคือ $Y = 0.573 + (0.356)(\text{ปัจจัยด้านการตลาด}) + (0.318)(\text{ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ}) + (0.247)(\text{ปัจจัยด้านชีวภาพ})$

ABSTRACT

The objective of this study was to investigate the problems, solutions, and factors influencing the decision of farmers to cultivate durians in eight districts of Bueng Kan Province, Thailand. The study involved 220 farmers out of a total population of 488. Data were collected using questionnaires and semi-structured interviews,

¹Corresponding author: 65120202102@udru.ac.th

*นักศึกษา หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเกษตรและนวัตกรรม คณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Student, Master of Science, Program in Agricultural Management and Innovations, Faculty of Technology, Udon Thani Rajabhat University

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาธุรกิจการเกษตร คณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Assistant Professor, Agribusiness, Faculty of Technology, Udon Thani Rajabhat University

***อาจารย์ สาขาการจัดการเกษตรและนวัตกรรม คณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Lecturer, Agricultural Management and Innovations, Faculty of Technology, Udon Thani Rajabhat University

with the latter being used to gather problem-solving strategies from a focus group of 20 participants. The data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, specifically multiple regression analysis. The results indicated that the major problems in durian cultivation were economic, social, production-related, and farmer-related issues, with mean scores of 4.37 (S.D.=0.90), 4.25 (S.D.=0.82), 4.18 (S.D.=0.90), and 3.91 (S.D.=0.91), respectively. The moderate-level problem was related to marketing, with a mean score of 3.41 (S.D.=1.05). The factors significantly influencing the decision to cultivate durians were social, economic, marketing, government policy, and biological factors, with mean scores of 3.99 (S.D.=0.87), 3.94 (S.D.=0.84), 3.88 (S.D.=0.85), 3.62 (S.D.=0.96), and 3.54 (S.D.=0.97), respectively. The moderate-level influencing factors was physical factors, with a mean score of 3.49 (S.D.=0.92). The proposed solutions included developing farmer cooperatives, providing knowledge to farmers on quality durian production, systematic water management, and diversifying marketing channels. The inferential statistical analysis yielded a predictive equation for the factors influencing the decision to cultivate durians among farmers in Bueng Kan Province, expressed in raw scores as follows: $Y = 0.573 + (0.356) (\text{marketing factors}) + (0.318) (\text{economic factors}) + (0.247) (\text{biological factors})$.

คำสำคัญ: พืชเศรษฐกิจ ผลผลิต การแก้ปัญหา

Keywords: Economic crops, Products, Solutions

บทนำ

ทุเรียน นับเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทย เป็นที่นิยมทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากมีรสชาติหวานอร่อยและมีกลิ่นที่เป็นลักษณะเฉพาะ จึงทำให้เป็นที่นิยมของผู้บริโภค พื้นที่ปลูกทุเรียนกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ โดยพบปลูกมากที่ภาคตะวันออก และภาคใต้ ผลผลิตของทุเรียนนอกจากจะบริโภคในประเทศแล้ว ทุเรียนยังเป็นสินค้าส่งออกทั้งในรูปผลสดและแปรรูป โดยส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศจีนฮ่องกง เวียดนาม [1] สามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศและสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกทุเรียนเป็นอย่างมาก จากการรายงานของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร แสดงข้อมูลพื้นที่ปลูกทุเรียนในปี พ.ศ. 2566 พบว่า ประเทศไทยมีเนื้อที่ปลูกทุเรียนทั้งหมดประมาณ 1,551,473 ไร่ มีพื้นที่ที่ให้ผลผลิตประมาณ 1,050,652 ไร่ ผลผลิตรวมประมาณ 1,475,978 ตัน ซึ่งพื้นที่ปลูกทุเรียนที่สำคัญ คือ ภาคตะวันออก 3 จังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ระยอง และตราด ตามลำดับ ภาคใต้ ได้แก่ ชุมพร สุราษฎร์ธานี และยะลา ตามลำดับ โดยปี พ.ศ. 2566 มีมูลค่าการส่งออกทุเรียนรวม 144,749 ล้านบาท [2] ปัจจุบันสถานการณ์การปลูกทุเรียนของประเทศไทยมีปริมาณเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงแนวโน้มราคาทุเรียนที่สูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลทำให้ทุเรียนมีผลตอบแทนสูงกว่าพืชหรือผลไม้ชนิดอื่น [3] จนเกิดเป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกษตรกรมีความสนใจปลูกมากขึ้น และมีการขยายพื้นที่ปลูกออกไปในหลายภูมิภาคในประเทศไทย

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีเกษตรกรนำทุเรียนเข้ามาปลูกเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2566 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่เพาะปลูกทุเรียนประมาณ 39,935 ไร่ พื้นที่นิยมปลูกทุเรียน ได้แก่ จังหวัด

ศรีสะเกษ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และอุบลราชธานี [2] จังหวัดบึงกาฬเป็นอีกหนึ่งจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการขยายพื้นที่ปลูกทุเรียนเพิ่มขึ้นต่อเนื่องทุกปี ในปี พ.ศ. 2567 จังหวัดบึงกาฬมีพื้นที่ปลูกทุเรียนประมาณ 3,701 ไร่ มีพื้นที่เก็บเกี่ยวได้ประมาณ 1,801 ไร่ ผลผลิตเก็บเกี่ยวประมาณ 857 ตัน และผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 476 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาจำหน่ายเฉลี่ยอยู่ที่ 130 บาทต่อกิโลกรัม [4] อาจกล่าวได้ว่าทุเรียนเป็นพืชที่เป็นความหวังใหม่ของเกษตรกรจังหวัดบึงกาฬ ส่งผลทำให้เกษตรกรเริ่มเพิ่มพื้นที่ปลูกมากขึ้น โดยไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยและข้อจำกัดของการปลูกทุเรียน จึงเกิดประเด็นคำถามว่า ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกทุเรียน หลังจากการปลูกทุเรียนเกษตรกรประสบปัญหาหรือไม่อย่างไร และเมื่อประสบปัญหาเกษตรกรมีแนวทางแก้ไขปัญหายังไร

จากข้อมูลที่ได้กล่าวข้างต้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกร ซึ่งผลจากการศึกษาจะเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางส่งเสริมเกษตรกรและใช้เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการ นโยบายช่วยเหลือให้เหมาะสมกับความต้องการตามบริบทพื้นที่ของเกษตรกร และใช้เป็นข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจของเกษตรกรที่สนใจปลูกทุเรียนต่อไป

วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนจังหวัดบึงกาฬใน 8 อำเภอ จำนวน 488 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีคำนวณตามสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 5% [5] ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 220 ราย หลังจากนั้นทำการเทียบสัดส่วนแบบชั้นภูมิตามอำเภอ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างกระจายอยู่ในอำเภอต่างๆ และทำการสุ่มเลือกตัวอย่างในแต่ละอำเภอด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยทำการจับฉลากแบบไม่ใส่คืนในแต่ละอำเภอจนได้ตัวอย่างครบ 220 ราย ดังตารางที่ 1 ส่วนการสนทนากลุ่ม (Focus group) ทำการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) คือ เกษตรกรผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่สามารถให้ข้อมูลและให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ ตัวแทนเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน จำนวน 15 ราย จาก 8 อำเภอ เกษตรอำเภอ 3 ราย นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ 1 ราย นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ 1 ราย จากสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดบึงกาฬ รวมทั้งหมด 20 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือมีทั้งหมด 2 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบสอบถาม คำถามปลายปิด (Closed ended questions) ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 8 ข้อ ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกรจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 27 ข้อ ส่วนที่ 3 ปัญหาในการปลูกทุเรียนของเกษตรกรจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 17 ข้อ ใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนจังหวัดบึงกาฬใน 8 อำเภอ จำนวน 220 ราย

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ ใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ในการสนทนากลุ่มตัวแทนเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน จำนวน 15 ราย จาก 8 อำเภอ เกษตรอำเภอ 3 ราย นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ 1 ราย และนักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ 1 ราย จากสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดบึงกาฬ รวมทั้งหมด 20 ราย เพื่อให้ได้ข้อมูลแนวทางการแก้ไขปัญหาในการปลูกทุเรียน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือทั้ง 2 ชุด ผ่านตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยผู้เชี่ยวชาญจะประเมินด้วยคะแนน 3 ระดับ คือ 1 = สอดคล้อง 0 = ไม่แน่ใจ -1 = ไม่สอดคล้อง [6] และนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruency: IOC) พบว่า ข้อคำถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกรจังหวัดบึงกาฬ ทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ระดับ 0.67-1.00 และข้อคำถามปัญหาในการปลูกทุเรียนของเกษตรกรจังหวัดบึงกาฬ ทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ระดับ 0.67-1.00 จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขและนำไปทดสอบใช้ (Try out) กับเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 15 ราย นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability Analysis) เพื่อวัดความสอดคล้องกันของ ตัวแปร โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.95 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามอยู่ในระดับดี มีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

การวิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผลด้วยโปรแกรมประมวลผลทางสถิติ

1. วิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) โดยแปรผลค่าเฉลี่ยของคะแนนจากมาตรฐานส่วนประเมินค่าชนิด 5 ระดับ การใช้เกณฑ์การกำหนดค่าน้ำหนักของลิเคิร์ต [7]
2. การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน ใช้การทดสอบการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ระหว่างตัวแปรอิสระ 6 ตัว ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านนโยบายรัฐ ด้านกายภาพ ด้านชีวภาพและด้านตลาด เพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกร
3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการจัดเสวนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) [8]

ผลการศึกษา

ข้อมูลส่วนบุคคล

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนจังหวัดบึงกาฬส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 134 ราย (ร้อยละ 60.9) มีเพศหญิงจำนวน 86 ราย (ร้อยละ 39.1) ส่วนใหญ่อายุ 41-60 ปี จำนวน 150 ราย (ร้อยละ 68.2) อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 58 ราย (ร้อยละ 26.4) อายุ 31-40 ปี จำนวน 10 ราย (ร้อยละ 4.5) และอายุน้อยกว่า 30 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 2 ราย (ร้อยละ 0.9) ส่วนใหญ่สถานะสมรส จำนวน 192 ราย (ร้อยละ 87.3) สถานะโสด จำนวน 26 ราย (ร้อยละ 11.8) และสถานะหย่าร้าง มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 2 ราย (ร้อยละ 0.9) ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 106 ราย (ร้อยละ 48.1) มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 68 ราย (ร้อยละ 30.9) มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 37 ราย (ร้อยละ 16.8) อนุปริญญา/ปวส. จำนวน 7 ราย (ร้อยละ 3.2) ปริญญาตรี จำนวน 1 ราย (ร้อยละ 0.5) และสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 1 ราย (ร้อยละ 0.5)

ปัญหาในการปลูกทุเรียนของเกษตรกร

1. ระดับปัญหาด้านเศรษฐกิจ พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 (S.D.=0.90) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาราคาปุ๋ยและสารปราบศัตรูพืชสูง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 (S.D.=0.83) รองลงมาคือ ปัญหาค่าแรงงานสูง อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 (S.D.=0.87) ปัญหาอุปกรณ์ทาง

การเกษตรมีราคาสูง อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 (S.D.=0.93) และปัญหาด้านพันธุ์มีราคาสูง เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 (S.D.=0.95)

2. ระดับปัญหาด้านสังคม พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 (S.D.= 0.82) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาแรงงานภาคเกษตรเป็นผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 (S.D.=0.86) รองลงมาคือ ปัญหาการขาดการรวมกลุ่มของเกษตรกร อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 (S.D.=0.77) และปัญหาขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 (S.D.=0.82)

3. ระดับปัญหาด้านการผลิต พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 (S.D.=0.90) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาสภาพอากาศแปรปรวนส่งผลต่อผลผลิตทุเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 (S.D.=0.88) รองลงมาคือ ปัญหาระบบน้ำและต้นทุนในการวางระบบน้ำสูง อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 (S.D.=0.90) รองลงมาคือ ปัญหาการจัดการโรคและแมลงศัตรูไม้ลูกวื้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 (S.D.=0.93) และปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 (S.D.=0.89)

4. ระดับปัญหาด้านตัวเกษตรกร พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 (S.D.=0.91) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาเกษตรกรขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 (S.D.=1.00) รองลงมาคือ เกษตรกรขาดการวางแผนการจัดการเพาะปลูก อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 (S.D.=0.94) และปัญหาสุขภาพของเกษตรกรจากการใช้สารเคมี เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 (S.D.=0.78)

5. ระดับปัญหาด้านการตลาด พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 (S.D.=1.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ตลาดรับซื้อในพื้นที่มีน้อย มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อยู่ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 (S.D.=1.06) รองลงมาคือ ตลาดรับซื้อในพื้นที่ไม่ได้มาตรฐาน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 (S.D.=1.00) และการกีดกันจากพ่อค้าคนกลาง เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 (S.D.=1.08) ตามลำดับ

แนวทางแก้ไขปัญหในการปลูกทุเรียนของเกษตรกรจังหวัดบึงกาฬ

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า แนวทางแก้ไขปัญหในการปลูกทุเรียนของเกษตรกรจังหวัดบึงกาฬ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านสังคม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน เช่น การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์ เพื่อให้การทำงานเป็นระบบและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ควรส่งเสริมเครือข่ายเกษตรกรเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากร รวมถึงสนับสนุนกองทุนหมุนเวียน เงินช่วยเหลือ และเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ นอกจากนี้ ควรมีการติดตามและประเมินผลเพื่อพัฒนาแนวทางการทำงานผ่านโครงการต่างๆ เช่น โครงการยกระดับการผลิตทุเรียนคุณภาพ โครงการ Young Smart Farmer และโครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ธุรกิจ SME

2. ด้านการผลิต ภาครัฐควรสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการผลิตทุเรียนโดยให้ความรู้เกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตต้นพันธุ์ที่มีคุณภาพ การจัดการโรคและแมลง รวมถึงการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างเหมาะสม ควรส่งเสริมการฝึกอบรมด้านเกษตรอินทรีย์เพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตปุ๋ยอินทรีย์และใช้สารชีวภัณฑ์ในการควบคุมศัตรูพืชอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ควรมีการจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมชลประทานหรือองค์การบริหารส่วนตำบลดูแลพื้นที่ขาด

แคลนน้ำ และสนับสนุนโครงการบริหารจัดการน้ำในระดับชุมชน เช่น โครงการบาดาลโซล่าเซลล์ เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงน้ำได้เพียงพอสำหรับการปลูกทุเรียน

3. ด้านการตลาด เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างอำนาจในการต่อรองราคาผลผลิตกับพ่อค้าคนกลาง และควรพัฒนาช่องทางการตลาดที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถเข้าถึงตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การทำการตลาดออนไลน์ในชุมชน โดยให้ผู้ซื้อสามารถสั่งจองทุเรียนล่วงหน้าเพื่อขยายช่องทางการขายและลดการผูกขาดของพ่อค้าคนกลาง นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถถ่ายทอดวิถีชีวิตเกษตรผ่านสื่อออนไลน์ เช่น การเป็นยูทูบเบอร์ เพื่อประชาสัมพันธ์ทุเรียนจากจังหวัดบึงกาฬให้เป็นที่รู้จัก พัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่มีความหลากหลายและดึงดูดลูกค้า รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีการแปรรูปทุเรียนเพื่อยืดอายุการเก็บรักษาให้ยาวนานขึ้น

4. ด้านเกษตรกร ภาครัฐควรส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัย เพื่อลดผลกระทบต่อตัวเกษตรกรและสร้างความตระหนักรู้ด้านสุขภาพ ควรมีช่องทางสื่อสารเพื่อรับฟังปัญหาจากเกษตรกรและเผยแพร่ข้อมูลการปลูกทุเรียนผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อดิจิทัล รวมถึงสนับสนุนการเข้าถึงเทคโนโลยีผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น YouTube, Facebook และ TikTok นอกจากนี้ ควรจัดโครงการพัฒนาเกษตรกร เช่น "เกษตรกรดี สดใส" และการอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและพัฒนาภาคเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน

5. ด้านเศรษฐกิจ ภาครัฐควรมีมาตรการควบคุมราคาปัจจัยการผลิตไม่ให้สูงเกินไป พร้อมทั้งจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีต้นทุนต่ำให้แก่เกษตรกร เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการทำเกษตร นอกจากนี้ ควรสนับสนุนโครงการที่ช่วยลดต้นทุนการผลิต เช่น โครงการฝึกอบรมการผลิตปุ๋ยและสารกำจัดแมลงใช้เอง เพื่อช่วยลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก นอกจากนี้ ภาครัฐควรส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน โดยเฉพาะในช่วงที่ราคาปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืช และอุปกรณ์ทางการเกษตรปรับตัวสูงขึ้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถดำเนินการผลิตได้อย่างต่อเนื่องและมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกร

1. ระดับปัจจัยด้านสังคม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 (S.D.=0.87) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การส่งเสริมจากสมาชิกในครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 (S.D.=0.75) รองลงมาคือ การปลูกทุเรียนจะช่วยให้คุณภาพชีวิตครัวเรือนดีขึ้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 (S.D.=0.75) รองลงมาคือ เห็นเพื่อนบ้านปลูกทุเรียนจึงปลูกตาม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 (S.D.=1.01) และความเชื่อจากผู้นำเกษตรกรในชุมชนเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 (S.D.=0.98)

2. ระดับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 (S.D.=0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปลูกทุเรียนจะทำรายได้ดีกว่าพืชอื่นที่เคยปลูก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 (S.D.=0.74) รองลงมาคือ ทุเรียนมีราคาที่สูง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 (S.D.=0.81) รองลงมาคือ เกษตรกรมีทุนเพียงพอในการปลูกทุเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 (S.D.=0.81) และเกษตรกรขาดทุนจากการปลูกพืชชนิดอื่นบ่อยครั้ง เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 (S.D.=1.01)

3. ระดับปัจจัยด้านการตลาด พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 (S.D.=0.85) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ตลาดมีความต้องการทุเรียนสูง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09

(S.D.=0.84) รองลงมาคือ ผลผลิตทุเรียนของจังหวัดบึงกาฬช่วงที่ออกสู่ตลาดจะไม่ตรงกับภาคตะวันออก อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 (S.D.=0.78) และ มีตลาดรับซื้อในพื้นที่ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 (S.D.=0.94)

4. ระดับปัจจัยด้านนโยบายรัฐ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 (S.D.=0.96) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หน่วยงานรัฐให้การยอมรับความรู้การปลูกทุเรียนแก่เกษตรกร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 (S.D.=0.91) รองลงมาคือ รัฐมีส่งเสริมการปลูกทุเรียนเพื่อการค้าและส่งออก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 (S.D.=0.87) รองลงมาคือ รัฐสนับสนุนให้รวมกลุ่มผู้ปลูกทุเรียนและเข้าร่วมกลุ่มกับสมาคมผู้ปลูกทุเรียนในพื้นที่ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 (S.D.=0.88) รองลงมาคือ หน่วยงานรัฐให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิต อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 (S.D.=0.89) รองลงมาคือ รัฐให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 (S.D.=0.97) และรัฐสนับสนุนส่งเสริมให้มีเทศกาลไม้ผลประจำปีในพื้นที่ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.08 (S.D.=1.25)

5. ระดับปัจจัยด้านชีวภาพ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 (S.D.=0.97) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปลูกทุเรียนเป็นการเพิ่มพื้นที่ป่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 (S.D.=0.95) รองลงมาคือ การปลูกทุเรียนลดการชะล้างของหน้าดินโดยธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 (S.D.=0.94) รองลงมาคือ เกษตรกรสามารถปลูกพืชอื่นแซมทุเรียนได้ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 (S.D.=0.87) รองลงมาคือ พันธุ์ทุเรียนที่ปลูกสามารถเจริญเติบโตได้ดี อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 (S.D.=0.86) และ เกษตรกรสามารถขยายพันธุ์เองได้ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.84 (S.D.=1.24)

6. ระดับปัจจัยด้านกายภาพ พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 (S.D.=0.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การคมนาคมสะดวก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 (S.D.=0.97) รองลงมาคือ มีขนาดพื้นที่เพียงพอในการปลูกทุเรียนอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 (S.D.=0.84) รองลงมาคือ สภาพพื้นที่มีความเหมาะสมในการปลูกทุเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 (S.D.=0.87) รองลงมาคือ มีน้ำเพียงพอในการปลูกทุเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 (S.D.=0.90) และสภาพภูมิอากาศเหมาะสมต่อการปลูกทุเรียน เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 (S.D.=1.00)

การทดสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกรโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

การทดสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกรโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบคัดเลือกเข้าทั้งหมด (Enter) ของตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัว ซึ่งมีสมมติฐานการวิจัย คือ

H_0 : ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ ปัจจัยด้านกายภาพ ปัจจัยด้านชีวภาพ และปัจจัยด้านการตลาด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกร

H_1 : มีอย่างน้อย 1 ปัจจัยจากปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ ปัจจัยด้านกายภาพ ปัจจัยด้านชีวภาพ และปัจจัยด้านการตลาด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกร

ซึ่งผลการวิเคราะห์ พบว่า มีตัวแปร 3 ตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจในการปลูกทุเรียนของเกษตรกร (ปฏิเสธสมมติฐาน H_0) ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรจำนวน 3 ตัวแปร คือ ตัวแปรปัจจัยด้านการตลาด ($p\text{-value}<0.001$) ตัวแปรปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ($p\text{-value}<0.001$) และตัวแปรปัจจัยด้านชีวภาพ ($p\text{-value}<0.001$) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.05 ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวแปรสามารถร่วมกันพยากรณ์การตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกร ได้ร้อยละ 54.7 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้ได้สมการถดถอยพหุเชิงเส้นตรง ซึ่งเป็นสมการทำนายในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

$$Y = 0.573 + (0.356) (\text{ปัจจัยด้านการตลาด}) + (0.318) (\text{ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ}) + (0.247) (\text{ปัจจัยด้านชีวภาพ})$$

ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อคะแนนปัจจัยด้านการตลาด ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านชีวภาพ ที่เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้คะแนนการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกร เพิ่มขึ้น 0.356, 0.318 และ 0.247 หน่วย ตามลำดับ โดยมีค่าคงที่ของการทำนายเท่ากับ 0.573 ซึ่งตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวแปร มีผลและสามารถร่วมกันพยากรณ์การตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกร ได้ร้อยละ 54.7 ดังตารางที่ 2 และจากสมการทำนายพบว่าปัจจัยด้านการตลาดมีอิทธิพลมากที่สุดต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกร หากความต้องการทุเรียนในตลาดสูง จะกระตุ้นให้เกษตรกรตัดสินใจลงทุนปลูกทุเรียนมากขึ้น รองลงมาคือปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเกษตรกรจะพิจารณารายได้และผลกำไรที่คาดว่าจะได้รับ หากมีแนวโน้มสร้างผลตอบแทนที่คุ้มค่า จะเป็นแรงจูงใจสำคัญในการปลูก ส่วนปัจจัยด้านชีวภาพ มีผลต่อการตัดสินใจเป็นอันดับสุดท้าย เกษตรกรจะพิจารณาประโยชน์จากการปลูกทุเรียนที่สามารถลดการชะล้างหน้าดิน สามารถปลูกร่วมกับการทำสวนยางพาราได้ และยังสามารถเพิ่มพื้นที่ป่าได้

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

ปัจจัยด้านสังคม เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรเชื่อว่าจะทำให้คุณภาพชีวิตและครอบครัวดีขึ้นจากการปลูกทุเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว ซึ่งพบว่า คุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนทุเรียนในภาพรวมมีคุณภาพชีวิตดีในระดับมาก เนื่องจากเกษตรกรชาวสวนทุเรียนมีความพอใจในการดำรงชีวิต เพราะเกษตรกรชาวสวนทุเรียนมีรายได้เพียงพอต่อการใช้จ่าย อีกทั้งเกษตรกรไม่ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่สูงเหมือนอาชีพในภาคอุตสาหกรรม [3] ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกร เนื่องจากการปลูกทุเรียนสามารถสร้างรายได้มากกว่าการปลูกพืชอื่น เพราะทุเรียนมีราคาที่สูงเมื่อเทียบกับพืชชนิดอื่นๆ [9-10] ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกร เนื่องจากมีหน่วยงานรัฐให้การช่วยเหลือในการอบรมองค์ความรู้การปลูกทุเรียน ส่งเสริมการปลูกและสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร สอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว ซึ่งพบว่า การส่งเสริมการปลูกทุเรียนของภาครัฐ โดยกลไกการส่งเสริมในรูปแบบกิจกรรม โครงการต่างๆ ที่หน่วยงานต้นสังกัด คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นผู้กำหนด โดยมีข้าราชการและส่วนงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ต่อครัวเรือน และทำให้พื้นที่ทำการปลูกทุเรียนเพิ่มมากขึ้น [11] ปัจจัยด้านชีวภาพ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกร เนื่องจากการปลูกทุเรียนสามารถลดการชะล้างหน้าดินโดยธรรมชาติและสามารถปลูกเป็นพืชอื่นแซม หรือเกษตรกรสามารถปลูกร่วมกับการทำสวนยางพาราได้ และยังเป็นการเพิ่มพื้นที่ป่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว ซึ่งพบว่า เกษตรกรกรณินยอมทำสวนยางร่วมกับไม้ผลมากที่สุด ซึ่งไม้ผลที่นิยมนำมาปลูก ได้แก่ สละ มังคุด ลองกอง และทุเรียน [12] ปัจจัยด้านการตลาด เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของ

เกษตรกร เนื่องจากปัจจุบันตลาดมีความต้องการทุเรียนสูง ตามกระแสการบริโภคทุเรียนที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว ซึ่งพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เลือกปลูกทุเรียนเนื่องจากเป็นผลไม้ที่มีความต้องการในตลาดสูง [10] ปัจจัยด้านกายภาพ เช่น การคมนาคมเส้นทางขนส่งทางการเกษตร พื้นที่ปลูกของเกษตรกร ความเหมาะสมของพื้นที่ ปริมาณน้ำและสภาพภูมิอากาศเหมาะสมต่อการปลูกทุเรียน มีผลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรไม่เคยปลูกทุเรียนมาก่อน ดังนั้นเกษตรกรต้องมีความแน่ใจว่า สภาพพื้นที่ ปริมาณน้ำและสภาพภูมิอากาศในแปลงที่จะปลูกเหมาะสมต่อการปลูกทุเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว ซึ่งพบว่า สภาพพื้นดินมีผลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียน โดยเกษตรกรจะนำดินไปวิเคราะห์กับกรมพัฒนาที่ดินก่อนดำเนินการเพาะปลูก เพื่อทราบว่าสภาพดินในพื้นที่สามารถปลูกทุเรียนได้หรือไม่ [13]

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เป็นปัญหาในการปลูกทุเรียนของเกษตรกรในระดับมาก เนื่องจากเกษตรกรมีต้นทุนสูงในการปลูกทุเรียน เช่น ต้นทุนปุ๋ยและกำจัดศัตรูพืช ต้นพันธุ์ ค่าแรงงาน และอุปกรณ์ทางการเกษตร ดังนั้นแนวทางแก้ไข คือ ภาครัฐควรควบคุมราคาปัจจัยการผลิตไม่ให้สูงเกินไปและจัดหาปัจจัยการผลิตที่ต้นทุนต่ำให้กับเกษตรกร ให้การสนับสนุนโครงการต่างๆ เพื่อลดต้นทุน และสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว พบว่า เกษตรกรต้องการการสนับสนุนในด้านเงินทุนในการปลูกทุเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งต้องการแหล่งเงินทุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร แหล่งเงินทุนจากสหกรณ์ แหล่งเงินทุนจากกองทุนหมู่บ้าน และแหล่งเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ ตามลำดับ [14] ปัญหาด้านสังคม เป็นปัญหาในการปลูกทุเรียนของเกษตรกรในระดับมาก เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่ในภาคเกษตรเป็นผู้สูงอายุ ในขณะที่วัยทำงานนิยมประกอบอาชีพอื่นและย้ายไปต่างพื้นที่ นอกจากนี้ภาคเกษตรยังขาดการรวมกลุ่มเกษตรกรที่เข้มแข็งในการต่อรองราคาผลผลิต ทำให้เมื่อราคาผลผลิตตกต่ำ เกษตรกรจำเป็นต้องขายในราคาที่ต่ำกว่าต้นทุนเพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายของสินค้า แนวทางแก้ปัญหา คือ ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกร สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานเพื่อพัฒนาผลผลิตและเพิ่มอำนาจต่อรอง เช่น สมาพันธ์ผู้ปลูกทุเรียน ควรจัดอบรมหรือให้ความรู้แก่ทายาทเกษตรกร และพัฒนากลุ่มสมาพันธ์เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในจังหวัดบึงกาฬ สอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนให้มีเครือข่ายเชื่อมโยงกัน [15] ปัญหาด้านการผลิต เป็นปัญหาในการปลูกทุเรียนของเกษตรกรในระดับมาก เนื่องจากปัจจุบันสภาพอากาศแปรปรวน ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำในบางปีเพาะปลูก ทำให้เกษตรกรจำเป็นต้องลงทุนวางระบบน้ำเพื่อใช้ในฤดูแล้ง นอกจากนั้นเกษตรกรยังมีการจัดการโรคและแมลงศัตรูไม่ถูกวิธี และดินขาดความอุดมสมบูรณ์ [16] แนวทางการแก้ไข คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้เรื่องการปรับปรุงดิน หน่วยงานรัฐบาลควรปรับปรุงพันธุ์ก่อนนำมาให้เกษตรกรเพาะปลูกให้สามารถทนต่อสภาพอากาศในทุกฤดู เพิ่มผลผลิต ด้านต้านโรค ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการวางระบบน้ำเพื่อลดต้นทุนในการผลิต และควรตรวจวิเคราะห์น้ำให้กับเกษตรกรก่อนการวางแผนการใช้น้ำ เช่น ระบบบาดาลโซล่าเซลล์ [17] นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่รัฐควรเข้ามากำกับติดตามให้ความรู้เกษตรกรเรื่องการกำจัดโรคและแมลง และสนับสนุนสารอินทรีย์ชีวภาพ สารชีวภัณฑ์ ในการกำจัดแมลงอย่างต่อเนื่อง ปัญหาด้านเกษตรกร เกษตรกรขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตร การวางแผนการจัดการการปลูกและปัญหาสุขภาพจากการใช้สารเคมีทางการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้มากที่สุด คือ เทคโนโลยีการผลิตทุเรียนคุณภาพ และการจัดการศัตรูพืช [18] ภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนให้องค์ความรู้ในการผลิตให้มีคุณภาพ เช่น การฝึกอบรมให้การจัดการโรคและแมลงศัตรูทุเรียน รวมถึงการใช้สารเคมีชนิดต่างๆ เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ สามารถจัดการโรคและแมลงศัตรูได้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว พบว่า แนวทางการส่งเสริมการผลิตทุเรียนของเกษตรกร ได้แก่ 1) ให้ความรู้เกษตรกรในการผลิตทุเรียน เช่น การให้น้ำให้ปุ๋ย การ

ป้องกันกำจัดโรคและแมลง การเก็บเกี่ยวผลผลิต 2) ส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนมาใช้สารชีวภัณฑ์แทนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพียงอย่างเดียว และ 3) ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกทุเรียนร่วมกับพืชอื่นเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและราคาผลผลิต ผ่านทางสื่อบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรภาครัฐ และเอกชน [19] ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาในการปลูกทุเรียนของเกษตรกรในระดับปานกลาง เนื่องจากตลาดรับซื้อในพื้นที่ยังมีน้อยและยังไม่ได้มาตรฐานรวมถึงการกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง ทำให้เกษตรกรเลือกจำหน่ายผลผลิตด้วยตนเอง เช่น การจำหน่ายหน้าสวนและจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ แนวทางแก้ไขปัญหาคือ ภาครัฐควรมีการสนับสนุนหรือรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนเพื่อเป็นการสร้างอำนาจในการต่อรองของเกษตรกรในการต่อราคาผลผลิตกับพ่อค้าคนกลางและเข้ามาสนับสนุนผู้ประกอบการ และเกษตรกรควรผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร (GAP) เพื่อรองรับมาตรการต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดการกีดกันทางการค้าเช่น การใช้เงื่อนไขมาตรฐาน GAP ในการกดราคา [9,20] ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาช่องทางการตลาดที่หลากหลาย ให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงตลาดได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมการแปรรูปและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของทุเรียนที่หลากหลายมากขึ้นและมีอายุในการเก็บรักษานานขึ้นเพื่อเพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้น นอกจากนี้ รัฐบาลควรมีกิจกรรมให้กับเกษตรกร เช่น โครงการสนับสนุนงบประมาณให้เด็กรุ่นใหม่ได้ถ่ายทอดวิถีชีวิตเกษตร การเป็นยูทูบเบอร์ทำสื่อโฆษณาการทำเกษตรในชุมชนให้เผยแพร่กระจายเป็นที่รู้จักและทำการตลาดออนไลน์ในชุมชนแบบสั่งจองทุเรียนล่วงหน้า เพื่อเป็นการหาช่องทางการขายที่หลากหลายมากขึ้นป้องกันการผูกขาดกับตลาดและพ่อค้าคนกลาง

เอกสารอ้างอิง

1. Thongkaew S, Jatuporn C, Sukprasert P, Rueangrit P, Tongchure S. Factors affecting the durian production of farmers in the eastern region of Thailand. *Int J Agric Ext.* 2021;9(2):285–93.
2. Office of Agricultural Economics. Agriculture statistics of Thailand 2023 [Internet]. 2024 [cited 2024 Aug 15]. Available from: <https://www.agrithai.org/wp-content/uploads/2024/03/statistic2566.pdf>
3. Passana T, Wongkitrungruang C, Yampochai K. Relationship among the knowledge of growing durian farming behaviors and quality of life of durian farmers in Tha Mai district, Chanthaburi province. *J Humanit Soc Sci Valaya Alongkorn.* 2021;16(2):65–80. Thai.
4. Bueng Kan Provincial Agriculture and Cooperatives Office. General information and important agricultural data of Bueng Kan Province. Agricultural and Cooperatives Development Plan of Bueng Kan Province 2023–2027 Fiscal Year 2025 [Internet]. Available from: <https://www.opsmoac.go.th/buengan-strategic-files-462791791796>
5. Yamane T. *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd ed. New York: Harper and Row Publishers; 1973.
6. Tuntavanitch P, Jindasri P. The real meaning of IOC. *J Educ Meas Mahasarakham Univ.* 2018;24(2):3–12. Thai.
7. Likert R. A technique for measurement of attitudes. *Arch Psychol.* 1932;140:5–55.
8. Panpinit S. *Research Techniques in Social Science*. 2nd ed. Bangkok: Vittapat Publishing Limited; 2006. Thai.

9. Chuaysuk S, Seerasarn N, Keowan B. Extension of durian production according to Good Agriculture Practices for farmers in Khao Kai Subdistrict, Sawi District, Chumphon Province. *J Roi Kaensarn Acad.* 2022;7(8):334–52. Thai.
10. Bouthong P. Factors affecting durian planting of farmers in Ang Kiri Subdistrict, Makham District, Chanthaburi Province [MSc thesis]. Chonburi: Burapha University; 2017. Thai.
11. Mankong T. Policy and mechanism for promoting horticulture (durian) of the local government and government in Sisaket Province. *J Buddh Stud Vanam Dongrak.* 2019;6(2):61–70. Thai.
12. Inyod H, Thongkaemkaew U, Phitthayaphinant P. Rubber agroforestry systems in Trang Province. *Khon Kaen Agric J.* 2020;48 Suppl 1:385–92. Thai.
13. Pongpiyadech J. Durian production management substitute for field crops by farmers at Khlong Muang Subdistrict, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province [MSc thesis]. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University; 2018. Thai.
14. Maifoei P. Extension of durian production and marketing of farmers in Lablae District, Uttaradit Province [MSc thesis]. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University; 2018. Thai.
15. Kamkerd S. Extension of durian plantation of farmers in Kuyaymee Subdistrict, Sanam Chai Khet District, Chachoengsao Province [MSc thesis]. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University; 2019. Thai.
16. Sukhong D. Extension guideline of durian production of zoning for co-farmers in Rayong Province [MSc thesis]. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University; 2019. Thai.
17. Sararak P, Srisuwan S, Niyamangkoon S. Factors related to durian planting status of farmers in Tham Sing Subdistrict, Mueang District, Chumphon Province. *Agric Sci J.* 2019;47(2):201–12. Thai.
18. Promsila C. Extension needs of durian production for farmers in Chumphon Province [MSc thesis]. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University; 2019. Thai.
19. Reantong W, Toomhirun C, Khlitong J. Extension guidelines for durian production by farmers in Tha Sae District, Chumphon Province. In: *Proceedings of the 8th STOU National Research Conference*; 2018 Nov 23; Nonthaburi, Thailand. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University; 2018.
20. Phubenyapong T, Trimanee S, Thaibur N, Yusohpaluka S, Chintapitaksaku P. Factors affecting decision in durian purchase of entrepreneurs in the central market for agriculture, Yala Province. *Princess Naradhiwas Univ J Humanit Soc Sci.* 2023;10(1):158–72. Thai.

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรที่ทำการศึกษาตามสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างต่อประชากร และจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจังหวัด

ลำดับ	อำเภอ	จำนวนประชากร (ราย)	จำนวนขนาดตัวอย่าง (ราย)
1	เมือง	90	41
2	พรเจริญ	58	27
3	โซ่พิสัย	60	27
4	เซกา	24	11
5	ปากคาด	58	26
6	บึงโขงหลง	93	42
7	ศรีวิไล	68	31
8	บึงคล้า	37	15
	รวม	488	220

ตารางที่ 2 ค่าสถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบคัดเลือกเข้าทั้งหมดของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกร

ตัวแปร	b	SE _b	β	t	P-value
(constant)	.573	.227		2.530	.012
ด้านตลาด	.356	.060	.387	5.944	.000*
ด้านเศรษฐกิจ	.318	.079	.287	4.036	.000*
ด้านชีวภาพ	.247	.064	.274	3.840	.000*
R = .739 ^a R ² = .547 SE _b = 0.432 F = 43.02 Sig. of F = 0.000					

Remark: Significant at *.05 Remark: Significant at **.01